

концепції Птолемея прийшла геліоцентрична концепція Миколи Коперника, який перевернув на той час все уявлення про Всесвіт. Походження не тільки Землі, а й усіх небесних тіл намагався осмислити та обґрунтувати Кант-Лаплас у своїй космогонічній концепції.

В епоху Нового часу філософія поступилася своєю першістю у створенні космологічних моделей науки, яка домоглася особливо великих звершень у XX столітті, перейшовши від різних здогадок у цій галузі до досить обґрунтованих фактів, гіпотез і теорій. Найавторитетнішим вченим цього часу у питанні світобудови вважають В. Вернадського, який стверджував, що людина нерозривно пов'язана із Всесвітом. Всі ці концепції розширюють уявлення людини про світ та його будову. Проте аналізуючи кожну із них можна почерпнути і деякі загальні риси, що притаманні цілій епосі, в якій жив філософ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базалук О.А. Владленова И. В. Философские проблемы космологий; : монография. – Х. : НТУ «ХПБ», 2013. – 195 с.
2. Вернадський В. І. Вибрані праці [текст] / Володимир Вернадський. ред. Н. А. Серебрякова; НАНУ. – К. : Наукова думка, 2005. – 299 с.

Твердохліб Х.

Науковий керівник – доц. Питуляк М.Р.

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ЗБОРІВСЬКОГО РАЙОНУ ТА ЇХ СУЧАСНИЙ СТАН

Земельні ресурси є одними із головних видів ресурсів Зборівського району, які визначають розвиток сільського господарства. В останні роки спостерігаються певні зміни в структурі земельного фонду, сільськогосподарських угідь, пов'язані із міною власників земельних ділянок. Тому актуальними в сучасних умовах є питання вивчення земельних ресурсів, що визначають комплексний розвиток господарства району.

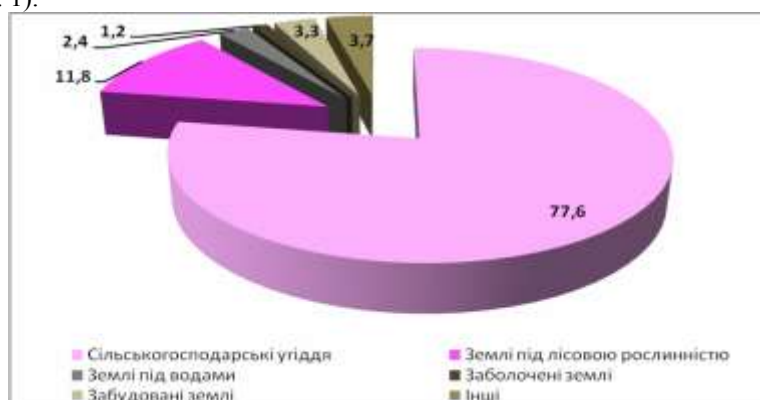
Основною метою публікації є дослідження сучасного стану та структури земельних ресурсів Зборівського району.

Більшість вчених вважають, що земельні ресурси це – землі, що використовуються, або можуть бути використані в різних галузях господарства.

Земельні ресурси як важливий елемент продуктивних сил суспільного виробництва є головним засобом виробництва, знаряддям, предметом і частково продуктом праці.

Земля в сільськогосподарському виробництві є основним об'єктом праці, в чому і полягає її економічне значення. На землю як об'єкт праці спрямована трудова діяльність людини. У процесі її обробітку, вона функціонує одночасно як предмет і засіб праці, при цьому набуваючи значення засобу виробництва. Земельні ресурси, як матеріальна умова виробництва є об'єктом суспільних і соціальних відносин, основою життєдіяльності суспільства, що і визначає їх важливе суспільне значення.

Структура земельного фонду Зборівського району відображає загальні риси структури земельного фонду області. Тут також переважають сільськогосподарські угіддя (77,6%). Землі вкриті лісовою рослинністю займають площу 11,5 тис. га, що складає 11,8%. Значно меншими є площі зайняті водними об'єктами 2,3 тис. га (2,4%). Болотами зайнято 1,2 тис. га (1,2%). Площа забудованих земель складає 3,2 тис. га (3,3%) (Рис. 1).

Рис. 1. Структура земельного фонду Зборівського району (%)

Сільськогосподарські землі, що використовуються для виробництва сільськогосподарської продукції називаються сільськогосподарськими угіддями. Основними видами сільськогосподарських угідь є рілля, сіножаті, пасовища, багаторічні насадження.

Площа сільськогосподарських угідь у Зборівському районі – 75,8 тис. га. Найбільшу частку у структурі сільськогосподарських угідь Зборівського району займає рілля. Частка пасовищ і сіножатей становить у структурі 16,2% та 6,2% відповідно. Найменшою є частка багаторічних насаджень 1,2%.

Значні площі (понад 56,1 тис. га) сільськогосподарських угідь розорані. В межах району пересічний показник розораності сільськогосподарських угідь становить 74%. Найвищий цей показник в межах Озернянської (89,8%), Бзовицької (87,6%) і Нестерівської (86,4%) сільських рад. Найменша частка розораних сільськогосподарських угідь на території Ратищівської (47,8%), Ренівської (57,4%), Розгадівської (62,4%), Городищенська (60,1%) сільських рад. Найвищі показники розораності (Більше 80%) в центральній частині району. На території району в структурі сільськогосподарських угідь переважають орні землі, як і в межах області.

У структурі сільськогосподарських угідь Зборівського району сіножаті займають площу 4,7 тис. га а пасовища 12,3 тис. га. На ці види угідь припадає 22,4% площ сільськогосподарських угідь району.

Найменша площа в структурі сільськогосподарських угідь припадає на багаторічні насадження, в основному це сади – 940 га (1,2%). Ці угіддя по території району розміщені нерівномірно. Найбільша площа багаторічних насаджень на території в Гає-за-Рудівській, Гає-Розтоцькій, Озернянській (більше 70 га) сільських радах та на території Зборівської міської ради (більше 94,9 га).

Від частки сільськогосподарських угідь в структурі земельного фонду залежить сільськогосподарська освоєність території. Висока частка сільськогосподарських угідь (76,7%) та значна їх розораність (74,1%) зумовлюють високий рівень сільськогосподарської освоєності земель району.

Всі сільські ради умовно можна поділити на чотири групи за рівнем сільськогосподарської освоєності.

До першої групи належать сільські ради, які мають низький рівень сільськогосподарської освоєності (до 60%) – Ратищівська (58,7%), Ренівська (56,4%), Розгадівська (47,9%), Малашовецька (58,7%) та інші.

До другої групи належать сільські ради з середнім рівнем сільськогосподарської освоєності (60 – 75%). Сюди належать Мильнівська, Городищенська, Гукалівська, Чернихівська сільські ради.

Високий рівень сільськогосподарської освоєності (75 – 90%) мають території Олівської, Білоголівської, Млиновецької Озернянської, Годівської, Цебрівської, Нестерівської сільських рад та інші. Найвищий рівень сільськогосподарської освоєності (більше 90%) мають території Вірлівської, Осташівської, Погрибецької, Ярчовецької, Богданівської сільських рад та інші.

Аналізуючи використання земель сільськогосподарського призначення, можна зробити висновок, що в теперішніх умовах воно є недостатньо раціональне і ефективне. Допускається значне відведення сільськогосподарських угідь для несільськогосподарських потреб, незадовільно ведуться роботи з рекультивациі угідь, недостатньо проводяться заходи по охороні земель від водної ерозії. За умов високої розораності території Зборівського району (57,4) відбувається постійне зростання площ еродованих земель. Площа земель, які піддаються водній ерозії в районі становить 30 тис. га. Частка еродованих слабозмитих орних земель Зборівського району становить 39,1%, середньозмитих – 17,9%, сильнозмиті – 4,3%.

Найвищі показники аграрної перетвореності характерні для тих сільських рад, де висока частка сільськогосподарських угідь, а особливо ріллі, а також висока сільськогосподарська освоєність. Аграрна перетвореність північно-західної частини району вища. Коефіцієнт аграрної перетвореності тут становить 7-7,3. Найвищий коефіцієнт аграрної перетвореності характерний для Озернянської (7,2), Нестерівської (7,3), Бзовицької (7,2) сільських рад, а найнижчий – в Перепельницькій (6,2), Городищенській (6,3), Мильнівській (6,3) сільських радах. Найвищий коефіцієнт аграрної перетвореності мають орні землі (6,2), сіножаті і пасовища (0,7-0,8)

За коефіцієнтом аграрної перетвореності можна виділити три групи сільських рад: з середньою (6,2 – 6,5), високою (6,6 – 7), дуже високою (вище 7).

Показником агроекологічної стійкості є екологічна стійкість земельних ресурсів, ґрунтів. Цей показник відображає співвідношення між найбільш нестійкими угіддями, якими є орні землі і умовно стабільним (сіножаті, пасовища, ліси, чагарники). Екологічна стійкість земельних ресурсів Зборівського району становить 0,5.

Для територій, де спостерігається максимальний рівень освоєності та розораності цей показник набуває мінімального значення – 0,2-0,3. В межах району спостерігаються територіальні відмінності щодо екологічної стійкості земельних ресурсів.

У Зборівському районі екологічна стійкість земель сільськогосподарського призначення становить 0,5. Максимальні значення цього показника в районі – 1,6-1,8 (Ренівська, Ратищівська, сільські ради).

Величина аграрної перетвореності та екологічна стійкість в значній мірі залежать від частки орних земель у структурі сільськогосподарських угідь.

До земель лісового фонду належать землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства. Площа таких земель в Зборівському районі становить 11,5 тис. га.

Станом на 01.01.2017 р. в Зборівському районі мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду складає 28 заповідних територій, які займають 4584,82 га. Заповідність території Зборівського району дорівнює 4,69% від площі району.

Структура землекористування в Зборівському районі є розбалансованою і потребує оптимізації використання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головне Управління Держземагенства в Тернопільській області [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zem.te.ua/>
2. Земельні ресурси України / За ред. Медведева М.М., Лактіонової Т.М. – К.: Аграрна наука, 1998. – 150 с.
3. Паньків З.П. Земельні ресурси: Навчальний посібник / З.П.Паньків. - Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. - 272 с.
4. Питуляк М.Р. Потенціал земельних ресурсів. Природні умови та ресурси Тернопільщини / Наук. ред. М.Я.Сивий, Л.П.Царик. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2011. – С. 213-220.

Депутат М.

Науковий керівник – доц. Питуляк М.Р.

СУЧАСНИЙ СТАН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

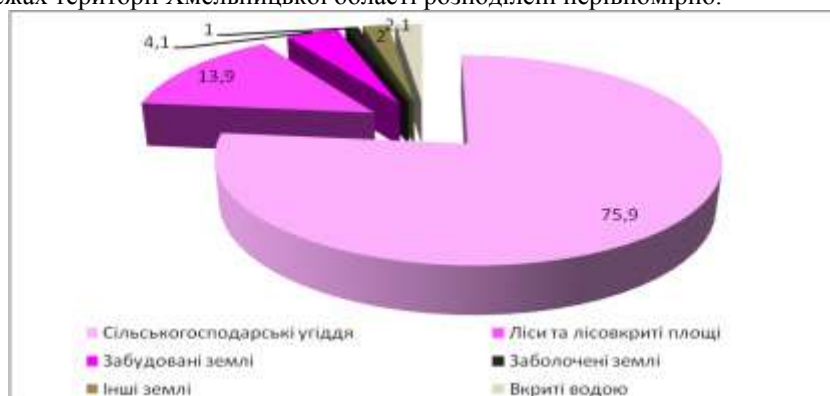
В останні роки загострюються проблеми пов'язані з використанням земельних ресурсів у сільському господарстві. Основною причиною виникнення низки проблем у системі сільськогосподарського землекористування є трансформація земельних відносин України до ринкового типу без сформованих ефективних механізмів реформування.

Загострення проблем пов'язаних із сільськогосподарським природокористуванням характерне для Хмельницької області. Тому дослідження сучасного стану та структури земельних ресурсів цієї області є актуальним.

Земельний фонд області складає 2062,9 тис. га, в структурі земельного фонду майже 3/4 території зайнято сільськогосподарськими землями, з них сільськогосподарських угідь 75,9%, в тому числі ріллі 60,7%, перелоги - 0,1%, багаторічних насаджень - 2,0%, сіножатей і пасовищ - 13,1%. Під лісами та лісовкритими площами зайнято 13,9% території, забудовані землі займають 4,1% заболочені землі - 1,0%, відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі зайняті зсувами і т.д.) 1,2%, під поверхневими водами знаходиться 2,1% (Рис. 1).

Характеристика сільськогосподарських земель, відображає їх структуру, особливості використання. У структурі сільськогосподарських угідь, загальна площа яких 1569,7 тис. га, найбільшу частку займає рілля – 79,9%, сіножаті та пасовища – 17,3%, багаторічні насадження 2,6%.

До сільськогосподарських угідь відносять рілля, сіножаті та пасовища, багаторічні насадження, площі яких в межах території Хмельницької області розподілені нерівномірно.

Рис. 1. Структура земельного фонду Хмельницької області. (%)

Найбільша частка сільськогосподарських угідь у Теофіпольському (89,2%), Волочиському (87,6%), районах Хмельницької області. Така висока частка сільськогосподарських угідь пов'язана зі сприятливими природними чинниками: рівнинний рельєф, родючі чорноземні ґрунти, достатня кількість тепла і вологи. Значно меншу частку займають сільськогосподарські угіддя у таких районах Хмельницької області: Шепетівському (61,1%), Ізяславському(63,8%). Основу сільськогосподарських угідь становить рілля, яка займає 79,9% (1254,3 тис. га) від площі сільськогосподарських угідь області. Це свідчить про високу розораність сільськогосподарських угідь.

Частка ріллі в структурі сільськогосподарських угідь є максимальною і коливається в межах 72,2% - 87,0%. Найбільшу частку рілля займає в Чемеровецькому (87,0%), Городоцькому (85,0%), Красилівському (84,2%), Волочиському(84,0%), Староконстантинівському (85,9%) районах.

Частка сіножатей і пасовищ у структурі сільськогосподарських угідь території Хмельницької області значно менша в порівнянні з ріллею і становить відповідно 8,6%. Максимальна частка сіножатей та пасовищ у Білогірському Вінковецькому, Деражнянському районах. На території Ізяславського, Полонського, Білогірського, Шепетівського районів частка сіножатей і пасовищ більша 20% від всіх сільськогосподарських угідь.